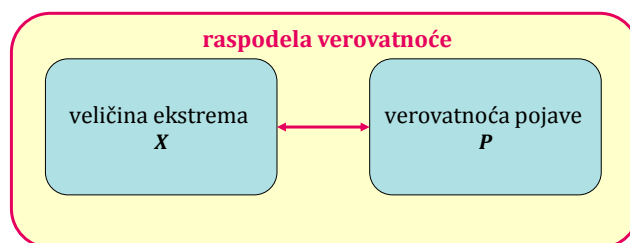
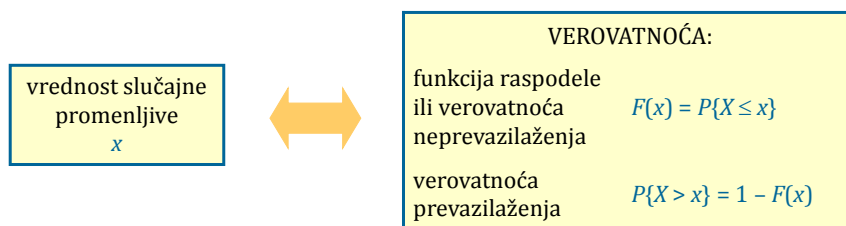

Statistička analiza hidroloških ekstrema

- Cilj statističke analize:
 - pronaći raspodelu verovatnoće ("model") koja dovoljno dobro opisuje vezu X - P u osmotrenom nizu podataka
 - uz pomoć odabrane raspodele, odrediti:
 - verovatnoću pojave zadatog ekstrema, $P(X)$
 - veličinu ekstrema zadate verovatnoće pojave, $X(P)$

Način izražavanja veze X-P

- **velike vode (maksimumi)**
 - $P\{X \leq x\} = F(x) \rightarrow$ obezbeđenost
 - $P\{X > x\} = 1 - F(x) \rightarrow$ rizik, neobezbeđenost
- **male vode (minimumi)**
 - $P\{X \leq x\} = F(x) \rightarrow$ rizik, neobezbeđenost
 - $P\{X > x\} = 1 - F(x) \rightarrow$ obezbeđenost

Povratni period

- Definiše se kao recipročna vrednost verovatnoće kritičnog događaja
 - predstavlja način izražavanja verovatnoće kritičnog događaja
 - predstavlja prosečan broj godina između dva prevazilaženja vrednosti
 - izražava se u godinama

- velike vode (maksimumi)

$$T(x) = \frac{1}{P\{X > x\}} = \frac{1}{1 - F(x)}$$

- primer:

$T(200 \text{ m}^3/\text{s}) = 50 \text{ god.}$ znači da će se protok od $200 \text{ m}^3/\text{s}$ prevazići jednom u 50 godina (odnosno sa verovatnoćom $1/50 = 0.02 = 2\%$)

$$T(x) = \frac{1}{P\{X \leq x\}} = \frac{1}{F(x)}$$

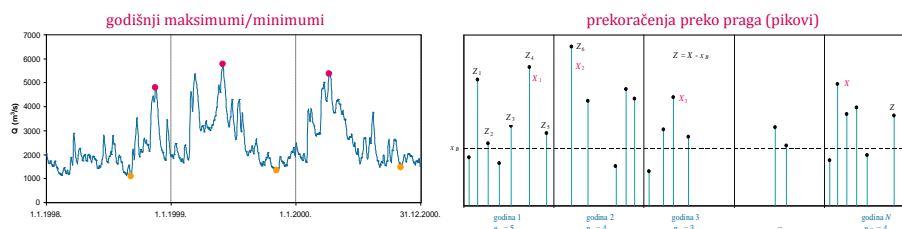
- male vode (minimumi)

- primer:

$T(0.4 \text{ m}^3/\text{s}) = 20 \text{ god.}$ znači da će se protok manji od $0.4 \text{ m}^3/\text{s}$ javiti jednom u 20 godina (odnosno sa verovatnoćom $1/20 = 0.05 = 5\%$)

Uslovi za statističku analizu

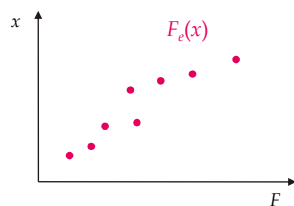
- Uslovi koje hidrološki nizovi ekstrema moraju da ispune:
 - nezavisni podaci (slučajnost)
 - jednako raspoređeni, "istorodni" (homogenost)
- Ispunjavanje uslova proverava se pomoću odgovarajućih statističkih testova
- Smatra se da nizovi godišnjih ekstrema i pikova iznad praga u opštem slučaju ispunjavaju ove uslove

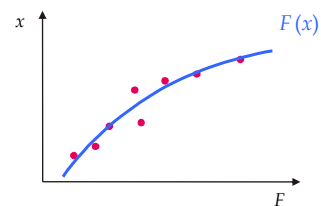
POSTUPAK statističke analize

- PRILAGODAVANJE teorijskih raspodela osmotrenim podacima
 - formiranje EMPIRIJSKE RASPODELE >>>
 - proračun parametara TEORIJSKIH RASPODELA >>>
 - TESTIRANJE SAGLASNOSTI empirijske i teorijskih raspodela >>>
 - IZBOR najbolje raspodele >>>

osmotreni podaci -
EMPIRIJSKA RASPODELA

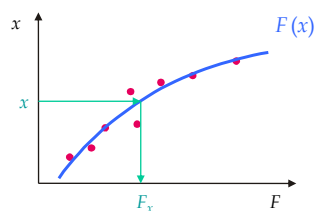
prilagođavanje -
TEORIJSKA RASPODELA

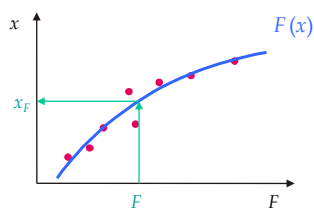
POSTUPAK statističke analize

- PRORAČUN teorijske raspodele
 - VEROVATNOĆE za zadanu vrednost, $F(x)$
 - KVANTILA (vrednosti za zadanu verovatnoću), $x(F)$

proračun
VEROVATNOĆE

proračun
KVANTILA

Empirijska raspodela

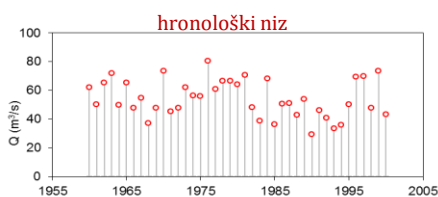
- Proračun empirijske funkcije raspodele
 - potrebno oceniti funkciju raspodele $F(x)$ tj. verovatnoću $P\{X \leq x\}$
- Kao kao empirijska funkcija raspodele može se koristiti
 - kumulativna relativna frekvencija
 - različite formule za kompromisnu verovatnoću

Empirijska raspodela

- Kumulativna relativna frekvencija kao empirijska raspodela

$$P\{X \leq x_k\} = \frac{k}{n} = \frac{\text{broj podataka} \leq x_k}{\text{broj podataka u nizu}}$$

x_k – k -ti podatak u nizu uređenom u rastući redosled

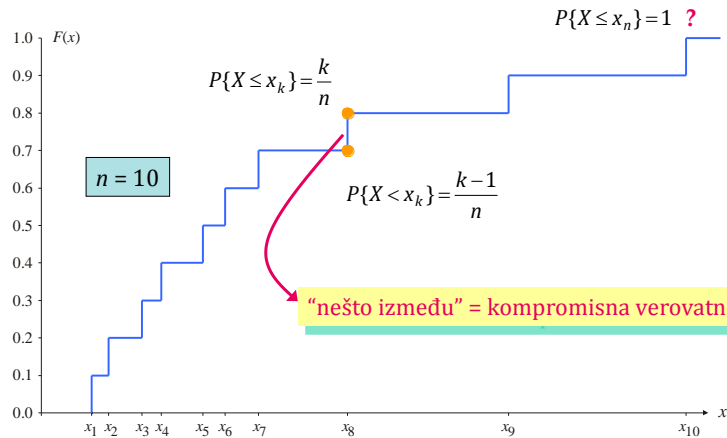

k	x_k
1	29.3
2	33.3
3	35.7
4	36.2
5	37.2
...	...
41	80.3

$$P\{X \leq x_5\} = P\{X \leq 37.2\} = \frac{5}{41} = 0.122$$

Empirijska raspodela

- Kumulativna relativna frekvencija kao empirijska raspodela

Empirijska raspodela

- Kompromisna verovatnoća po Hejzenu kao empirijska raspodela

$n = 40$

k	x_k	$(k - 0.5) / n$
1	$x_1 = x_{\min}$	0.5/40
2	x_2	1.5/40
3	x_3	2.5/40
4	x_4	3.5/40
5	x_5	4.5/40
...		
38	x_{38}	37.5/40
39	x_{39}	38.5/40
40	$x_{40} = x_{\max}$	39.5/40

$$P\{X \leq x_k\} = \frac{k - 0.5}{n}$$

$$P\{X \leq x_{\min}\} = \frac{0.5}{n} = \frac{0.5}{40} = 0.0125$$

$$P\{X \leq x_{\max}\} = \frac{n-1}{n} = \frac{39.5}{40} = 0.9875$$

$$P\{X > x_{\max}\} = 1 - P\{X \leq x_{\max}\} = 0.0125$$

Empirijska raspodela

- Kompromisna verovatnoća po Vejbulu kao empirijska raspodela

$n = 40$

k	x_k	$k / (n + 1)$
1	$x_1 = x_{\min}$	1/41
2	x_2	2/41
3	x_3	3/41
4	x_4	4/41
5	x_5	5/41
...		
38	x_{38}	38/41
39	x_{39}	39/41
40	$x_{40} = x_{\max}$	40/41

$$P\{X \leq x_k\} = \frac{k}{n+1}$$

$$P\{X \leq x_{\min}\} = \frac{1}{n+1} = \frac{1}{41} = 0.0244$$

$$P\{X \leq x_{\max}\} = \frac{n}{n+1} = \frac{40}{41} = 0.9756$$

$$P\{X > x_{\max}\} = 1 - P\{X \leq x_{\max}\} = 0.0244$$

Empirijska raspodela

- Formule kompromisne verovatnoće

Autor	Kompromisna verovatnoca	a	Koristi se za
Weibull	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i}{n+1}$	0	sve raspodele
Hazen	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i-0.5}{n}$	0.5	sve raspodele
Blom	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i-0.375}{n+0.25}$	0.375	normalna i log-normalna raspodela
Gringorten	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i-0.44}{n+0.12}$	0.44	Gumbelova raspodela
Cunnane	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i-0.4}{n+0.2}$	0.4	sve raspodele
Opšta formula	$P\{X \leq x_i\} = \frac{i-a}{n+1-2a}$		

Teorijske raspodele verovatnoće u hidrologiji

- Normalna i log-normalna raspodela
- Gumbelova raspodela
- Pirson III i log-Pirson III raspodela
- Opšta raspodela ekstremnih vrednosti

[primer >](#)

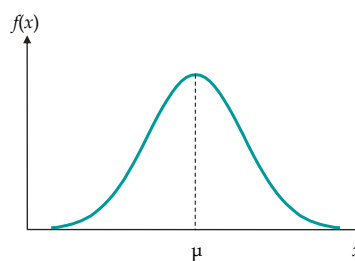
[nazad >](#)

Normalna raspodela

- Gustina raspodele:

$$f(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left[-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}\right], \quad -\infty < x < \infty$$

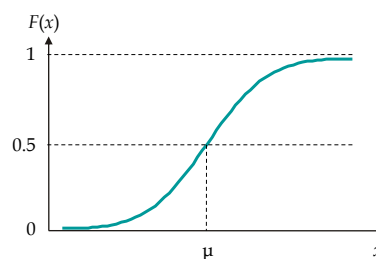
- μ, σ - parametri raspodele

- Funkcija raspodele:

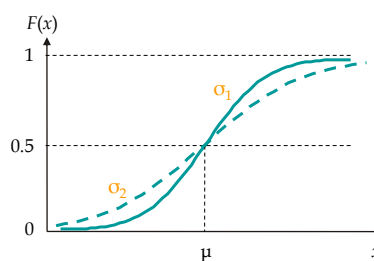
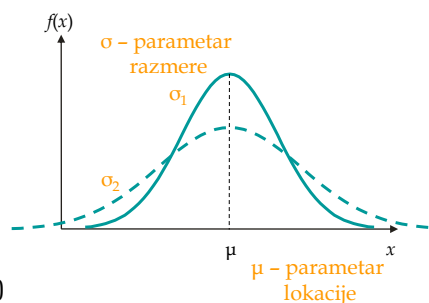
$$F(x) = \int_{-\infty}^x \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left[-\frac{(u-\mu)^2}{2\sigma^2}\right] du$$

- neintegrabilna funkcija
- računa se na osnovu tablica standardne normalne raspodele

Normalna raspodela

- Parametri raspodele
 - μ – srednja vrednost ($\mu = \mu'_1$)
 - σ – standardna devijacija ($\sigma^2 = \mu_2$)
- Osobine – momenti raspodele
 - $\mu'_1 = \mu$ (srednja vrednost)
 - $\mu_2 = \sigma^2$ (σ – standardna devijacija)
 - $C_s = \mu_3 / \sigma^3 = 0$ (koeficijent asimetrije)
- Važna osobina: simetričnost ($C_s = 0$)

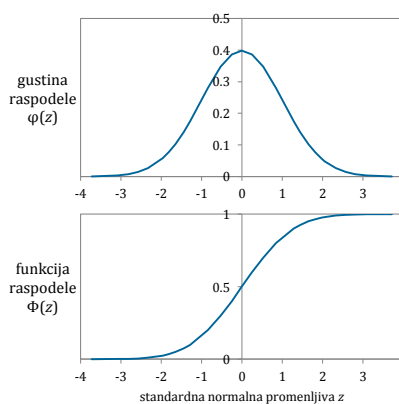

Normalna raspodela

- **Standardna normalna raspodela** = normalna raspodela sa parametrima $\mu = 0$ i $\sigma = 1$
 - Standardizovana normalna promenljiva: $Z = \frac{X - \mu}{\sigma}$
 - Funkcija raspodele: $\Phi(z) = F_2(z) = P\{Z \leq z\}$

Tablice standardne normalne raspodele

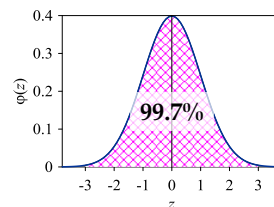
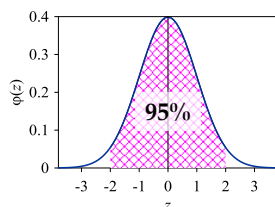
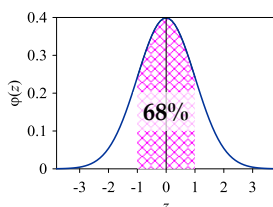
$\Phi(z)$	z	$\Phi(z)$	z
0.001	-3.09	0.999	3.09
0.002	-2.88	0.998	2.88
0.005	-2.58	0.995	2.58
0.01	-2.33	0.99	2.33
0.02	-2.05	0.98	2.05
0.05	-1.64	0.95	1.64
0.1	-1.28	0.9	1.28
0.2	-0.84	0.8	0.84
0.3	-0.52	0.7	0.52
0.4	-0.25	0.6	0.25
0.5	0	0.5	0

Normalna raspodela

■ Važne osobine normalne raspodele

- $P\{-1 < Z \leq 1\} = \Phi(1) - \Phi(-1) = 0.841 - 0.159 = 0.683$
- $P\{-2 < Z \leq 2\} = \Phi(2) - \Phi(-2) = 0.977 - 0.023 = 0.954$
- $P\{-3 < Z \leq 3\} = \Phi(3) - \Phi(-3) = 0.9987 - 0.0014 = 0.9973$

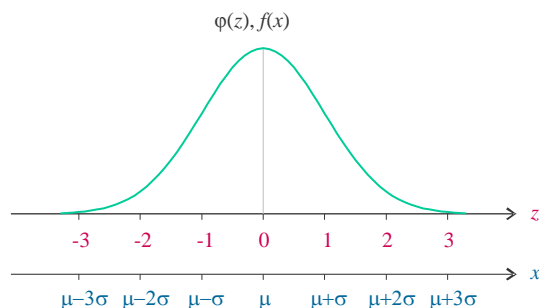

Normalna raspodela

■ Proračun normalne raspodele preko standardne normalne raspodele:

$$F(x) = P\{X \leq x\} = P\{\sigma Z + \mu \leq x\} = P\left\{Z \leq \frac{x - \mu}{\sigma}\right\} = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$$

$$F(x) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$$

$$Z = \frac{X - \mu}{\sigma}$$

$$X = \mu + Z\sigma$$

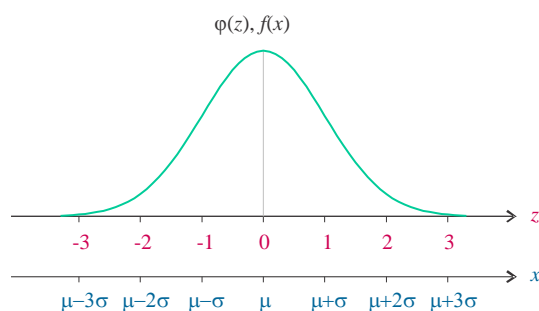
Z - broj standardnih devijacija u odstupanju od srednje vrednosti

Normalna raspodela

- Proračun normalne raspodele preko standardne normalne raspodele – primer:

- $\mu = 120, \sigma = 20$
- $x = 120, z = (150 - 120)/20 = 1.5$

$$F(x) = F(150) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{150 - 120}{20}\right) = \Phi(1.5) = 0.933$$

Normalna raspodela

- Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$\mu = \bar{x}$$

$$\sigma = S_x$$

- Postupak proračuna

$$x \rightarrow z = \frac{x - \bar{x}}{S_x} \xrightarrow{\text{TAB}} \Phi(z) = F(x)$$

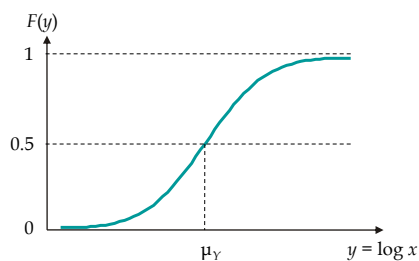
$$F(x) = \Phi(z) \xrightarrow{\text{TAB}} z \rightarrow x = \bar{x} + z \cdot S_x$$

F = NORMSDIST(z)
z = NORMSINV(F)

Log-normalna raspodela

- Primena normalne raspodele na logaritmovane podatke
 - ako slučajna promenljiva $Y = \log X$ prati normalnu raspodelu, tada X prati log-normalnu raspodelu
 - parametri: srednja vrednost i standardna devijacija logaritmovanog niza
 μ_Y, σ_Y

Log-normalna raspodela

- Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$\mu_Y = \bar{y}$$

$$\sigma_Y = S_y$$

- Postupak proračuna

$$x \rightarrow y = \log x \rightarrow z = \frac{y - \bar{y}}{S_y} \xrightarrow{\text{TAB}} \Phi(z) = F_Y(y) = F_X(x)$$

$$F_X(x) = \Phi(z) \xrightarrow{\text{TAB}} z \rightarrow y = \bar{y} + z \cdot S_y \rightarrow x = 10^y$$

F = NORMSDIST(z)
z = NORMSINV(F)

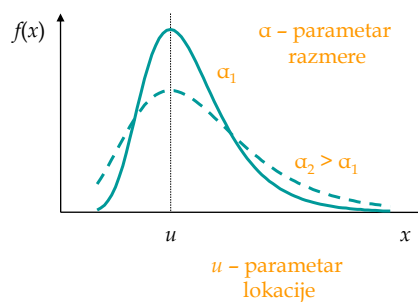
Gumbelova raspodela

- Gustina raspodele: $f(x) = \frac{1}{\alpha} \exp\left\{-\frac{x-u}{\alpha} - \exp\left[-\frac{x-u}{\alpha}\right]\right\}, \quad -\infty < x < \infty$
- Funkcija raspodele: $F(x) = \exp\left\{-\exp\left[-\frac{x-u}{\alpha}\right]\right\}$
- Inverzna funkcija raspodele: $x(F) = u + \alpha[-\ln(-\ln F)]$
- Drugi nazivi:
 - dvostruko eksponencijalna raspodela
 - raspodela ekstremnih vrednosti I tipa

Gumbelova raspodela

- Parametri:
 - α - parametar razmere
 - u - parametar lokacije
- Osobine:
 - srednja vrednost $\mu(u, \alpha)$
 - standardna devijacija $\sigma(u, \alpha)$
$$\mu = u + 0.5772\alpha$$

$$\sigma = \frac{\pi}{\sqrt{6}} \alpha$$
 - koef. asimetrije $C_s = 1.14$

Gumbelova raspodela

Standardna Gumbelova raspodela

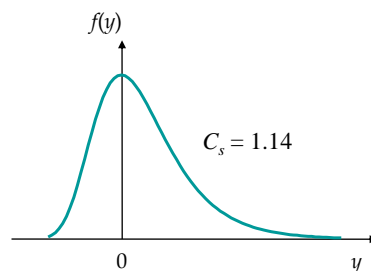
- Gumbelova raspodela sa parametrima $u = 0, \alpha = 1$

- Smena: $Y_G = \frac{X - u}{\alpha}$

- Funkcija raspodele: $F(y) = e^{-e^{-y}}$

- Inverzna funkcija raspodele:

$$y_G(F) = -\ln(-\ln F)$$

Gumbelova raspodela

Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$u = \bar{x} - 0.45 S_x$$

$$\alpha = 0.78 S_x$$

Postupak proračuna

$$x \rightarrow y = \frac{x - u}{\alpha} \rightarrow F_Y(y) = e^{-e^{-y}} = F_X(x)$$

$$F_X(x) = F_Y(y) \rightarrow y = -\ln(-\ln F) \rightarrow x = u + y \cdot \alpha$$

$$F = \text{EXP}(-\text{EXP}(-y))$$

$$y = -\text{LN}(-\text{LN}(F))$$

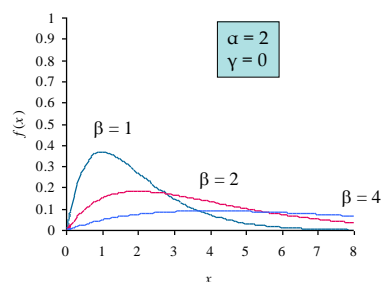
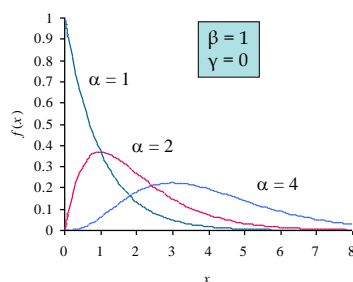
Pirsonova raspodela III tipa

- Troparametarska gama raspodela

- Gustina raspodele: $f(x) = \frac{1}{\beta \Gamma(\alpha)} \left(\frac{x-\gamma}{\beta} \right)^{\alpha-1} e^{-(x-\gamma)/\beta}, x \geq \gamma$

- Parametri:

- α - parametar oblika, β - parametar razmere, γ - parametar lokacije

Pirsonova raspodela III tipa

- Osobine:

- momenti: $\mu = \alpha\beta + \gamma, \sigma = \beta\sqrt{\alpha}, C_s = \frac{2}{\sqrt{\alpha}}$
- asimetrična $C_s = 2/\sqrt{\alpha}$
- za $C_s = 0$ postaje normalna raspodela
- troparametarska - lakše prilagođavanje

- Proračun

- Tablice faktora frekvencije $K_p(F, C_s)$

$$X(F) = \sigma \cdot K_p(F) + \mu$$

Tabela 3. Faktori

F(x)	0.001	0.002	0.005	0.01	0.02	0.05	0.1	0.2	0.3
T	1.001	1.002	1.005	1.010	1.020	1.053	1.111	1.25	1.429
D _s									
0.0	-3.090	-2.878	-2.576	-2.326	-2.054	-1.645	-1.282	-0.842	-0.524
0.1	-2.948	-2.757	-2.482	-2.253	-2.000	-1.616	-1.270	-0.846	-0.536
0.2	-2.808	-2.637	-2.388	-2.178	-1.945	-1.586	-1.258	-0.850	-0.548
0.3	-2.669	-2.517	-2.294	-2.104	-1.890	-1.555	-1.245	-0.853	-0.558
0.4	-2.533	-2.399	-2.201	-2.029	-1.834	-1.524	-1.231	-0.855	-0.569
0.5	-2.399	-2.283	-2.108	-1.955	-1.777	-1.491	-1.216	-0.857	-0.578
0.6	-2.268	-2.169	-2.016	-1.880	-1.720	-1.458	-1.200	-0.857	-0.588
0.7	-2.141	-2.057	-1.926	-1.806	-1.663	-1.423	-1.183	-0.857	-0.596
0.8	-2.017	-1.948	-1.837	-1.733	-1.606	-1.389	-1.166	-0.856	-0.604
0.9	-1.899	-1.842	-1.749	-1.660	-1.549	-1.353	-1.147	-0.854	-0.611
1.0	-1.786	-1.741	-1.664	-1.588	-1.492	-1.317	-1.128	-0.852	-0.618
1.1	-1.678	-1.643	-1.581	-1.518	-1.435	-1.280	-1.107	-0.848	-0.624
1.2	-1.577	-1.550	-1.501	-1.449	-1.379	-1.243	-1.086	-0.844	-0.629

Pirsonova raspodela III tipa

- Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$\alpha = \frac{4}{c_{sx}^2}, \quad \beta = \frac{S_x \cdot c_{sx}}{2}, \quad \gamma = \bar{x} - \alpha\beta$$

- Postupak proračuna

$$x \rightarrow K_p = \frac{x - \bar{x}}{S_x} \xrightarrow{\text{TAB za } c_{sx}} F_X(x)$$

$$F_X(x) \xrightarrow{\text{TAB za } c_{yx}} K_p \rightarrow x = \bar{x} + K_p \cdot S_x$$

K_p – faktor
frekvencije

$$\begin{aligned} C_{sx} > 0: & F = \text{GAMMADIST}((x - \gamma)/\beta, \alpha, 1, \text{TRUE}) \\ & x = \gamma + \beta * \text{GAMMAINV}(F, \alpha, 1) \\ C_{sx} < 0: & F = 1 - \text{GAMMADIST}((x - \gamma)/\beta, \alpha, 1, \text{TRUE}) \\ & x = \gamma + \beta * \text{GAMMAINV}(1 - F, \alpha, 1) \end{aligned}$$

Log-Pirson III raspodela

- Log-Pirson III raspodela
 - ako slučajna promenljiva $Y = \log X$ prati Pirson III raspodelu, tada X prati log-Pirson III raspodelu
 - primena Pirson III raspodele na logaritmovane podatke

Log-Pirson III raspodela

- Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$\alpha = \frac{4}{c_{sy}^2}, \quad \beta = \frac{S_y \cdot c_{sy}}{2}, \quad \gamma = \bar{y} - \alpha\beta$$

- Postupak proračuna

$$x \rightarrow y = \log x \rightarrow K_p = \frac{y - \bar{y}}{S_y} \xrightarrow{\text{TAB za } c_{sy}} F_Y(y) = F_X(x)$$

$$F_X(x) \xrightarrow{\text{TAB za } c_{sy}} K_p \rightarrow y = \bar{y} + K_p \cdot S_y \rightarrow x = 10^y$$

$$\begin{aligned} C_{sy} > 0: & F = \text{GAMMADIST}((y - \gamma)/\beta, \alpha, 1, \text{TRUE}) \\ & y = \gamma + \beta * \text{GAMMAINV}(F, \alpha, 1) \\ C_{sy} < 0: & F = 1 - \text{GAMMADIST}((y - \gamma)/\beta, \alpha, 1, \text{TRUE}) \\ & y = \gamma + \beta * \text{GAMMAINV}(1 - F, \alpha, 1) \end{aligned}$$

[nazad >](#)

Opšta raspodela ekstremnih vrednosti

- Drugi nazivi:
 - GEV raspodela (General Extreme Value distribution)
 - Dženkinsonova raspodela

- Funkcija raspodele:

$$F(x) = \exp\left\{-\left[1 - k \frac{x-u}{\alpha}\right]^{1/k}\right\}, \quad k \neq 0 \quad \begin{array}{l} x > u + \alpha/k, \quad k < 0 \\ x < u + \alpha/k, \quad k > 0 \end{array}$$

- za $k = 0$, GEV raspodela se svodi na Gumbelovu: $F(x) = \exp\left\{-\exp\left[-\frac{x-u}{\alpha}\right]\right\}$

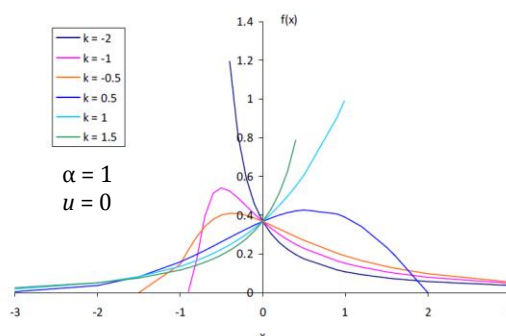
- Inverzna funkcija raspodele:

$$x(F) = u + \frac{\alpha}{k} [1 - (-\ln F)^k], \quad k \neq 0$$

Opšta raspodela ekstremnih vrednosti

Parametri:

- k – parametar oblika
- α – parametar razmere
- u – parametar lokacije

Osobine:

$$EX = \varepsilon + \frac{\alpha}{k} [1 - \Gamma(1+k)], \quad DX = \left(\frac{\alpha}{k}\right)^2 [\Gamma(1+2k) - \Gamma^2(1+k)]$$

$$C_s = \text{sgn}(k) \frac{-\Gamma(1+3k) + 3\Gamma(1+2k)\Gamma(1+k) - 2\Gamma^3(1+k)}{[\Gamma(1+2k) - \Gamma^2(1+k)]^{3/2}}$$

Opšta raspodela ekstremnih vrednosti

Određivanje parametara na osnovu uzorka

$$C_s = \text{sgn}(k) \frac{-\Gamma(1+3k) + 3\Gamma(1+2k)\Gamma(1+k) - 2\Gamma^3(1+k)}{[\Gamma(1+2k) - \Gamma^2(1+k)]^{3/2}} \longrightarrow k$$

$$\alpha = S_x \frac{k}{[\Gamma(1+2k) - \Gamma^2(1+k)]^{1/2}}, \quad u = \bar{x} - \frac{\alpha}{k} [1 - \Gamma(1+k)]$$

Postupak proračuna

$$x \rightarrow y = \frac{x-u}{\alpha} \rightarrow F(x) = \exp\left\{-[(1-ky)^{1/k}]\right\}$$

$$F(x) \rightarrow y = 1 - (-\ln F)^k \rightarrow x = u + y \cdot \alpha$$

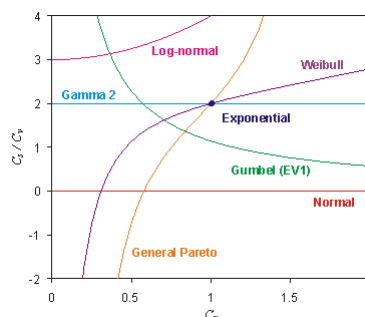

$\Gamma(\cdot) = \text{EXP}(\text{GAMMALN}(\cdot))$
 $F = \text{EXP}(-((1-ky)^{1/k}))$
 $y = 1 - (-\text{LN}(F))^k$

Izbor teorijske raspodele

■ Izbor najbolje teorijske raspodele

- na osnovu primenljivosti teorijske raspodele
 - da li osobine teorijske raspodele odgovaraju osobinama uzorka (npr. asimetrija)

- na osnovu **testova saglasnosti** emirijske i teorijske raspodele
- vizuelna provera na **papiru verovatnoće**

[nazad >](#)

Testiranje saglasnosti

■ Saglasnost empirijske i teorijske raspodele

- empirijska raspodela $F_e(x)$
- teorijska raspodela $F_t(x)$

■ Test Kolmogorova-Smirnova

- H_0 : raspodele su saglasne, H_a : raspodele nisu saglasne
- kontrolna statistika $D_{\max} = \max |F_t(x) - F_e(x)|$
- kriterijum:
 - $D_{\max} < D_{kr}$ → raspodele su saglasne
 - $D_{\max} > D_{kr}$ → raspodele nisu saglasne
- D_{kr} zavisi od dužine uzorka n i praga značajnosti α :

n	$\alpha = 10\%$	$\alpha = 5\%$	$\alpha = 2\%$	$\alpha = 1\%$
20	0.265	0.294	0.329	0.352
40	0.189	0.210	0.235	0.252

Testiranje saglasnosti

■ Test Kramer – fon Mizesa (ili $n\omega^2$ test)

- H_0 : raspodele su saglasne, H_a : raspodele nisu saglasne
- kontrolna statistika

$$n\omega^2 = \frac{1}{12n} + \sum_{i=1}^n \left[F_i(x_i) - \frac{i-0.5}{n} \right]^2 \approx \frac{1}{12n} + \sum_{i=1}^n [F_i(x_i) - F_e(x_i)]^2$$

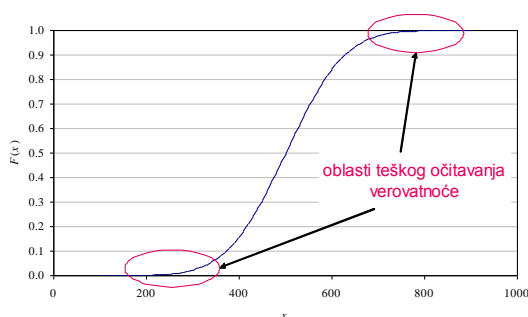
- kriterijum:
 - $n\omega^2 < n\omega_{kr}^2 \rightarrow$ raspodele su saglasne
 - $n\omega^2 > n\omega_{kr}^2 \rightarrow$ raspodele nisu saglasne
- $n\omega_{kr}^2$ zavisi od praga značajnosti α :

	$\alpha = 10\%$	$\alpha = 5\%$	$\alpha = 2.5\%$	$\alpha = 1\%$
$n\omega^2$	0.348	0.462	0.581	0.744

[nazad >](#)

Grafički prikaz funkcija raspodele

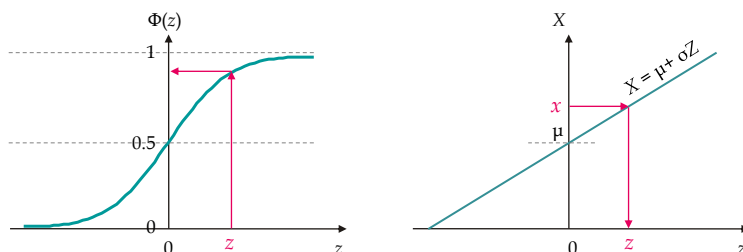
■ Dijagram $F(x)$ u aritmetičkoj razmeri

- Funkcije raspodele se prikazuju na **dijagramima (papirima) verovatnoće**
- Na papirima verovatnoće zavisnost $F(x)$ se linearizuje

Dijagram normalne verovatnoće

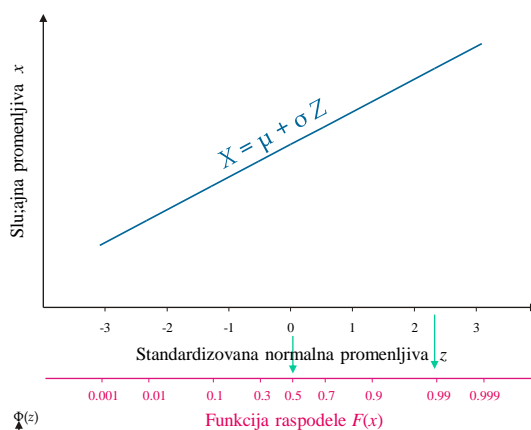
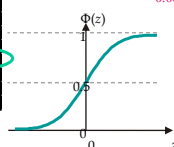
- Standardizovana normalna promenljiva Z i verovatnoća $\Phi(z)$ su u jednoznačnoj vezi
- Linearna veza između standardizovane i originalne promenljive: $X = \mu + \sigma Z$

Dijagram normalne verovatnoće - konstrukcija

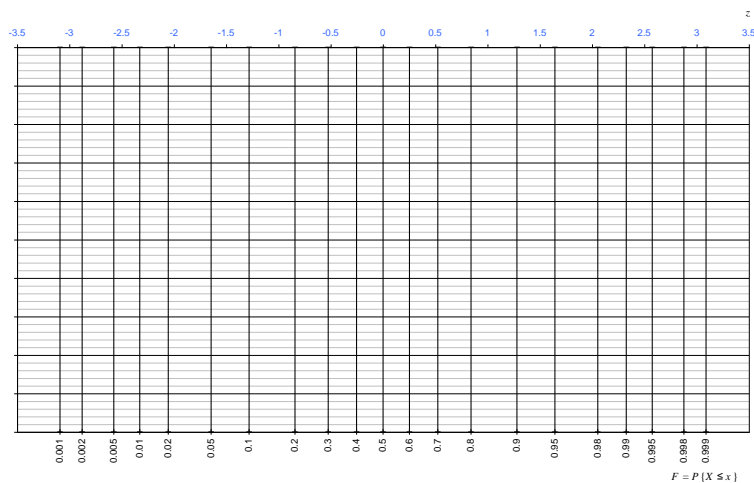
- Linearna veza između standardizovane i originalne promenljive: $X = \mu + \sigma Z$
- Jednoznačna veza između standardizovane normalne promenljive i funkcije raspodele: $Z - F(z)$

$F(z)$	z	$F(z)$	z
0.001	-3.090	0.5	0.000
0.002	-2.878	0.6	0.253
0.005	-2.576	0.7	0.524
0.01	-2.326	0.75	0.674
0.02	-2.054	0.8	0.842
0.025	-1.960	0.9	1.282
0.05	-1.645	0.95	1.645
0.1	-1.282	0.975	1.960
0.2	-0.842	0.99	2.326
0.25	-0.674	0.995	2.576
0.3	-0.524	0.998	2.878
0.4	-0.253	0.999	3.090

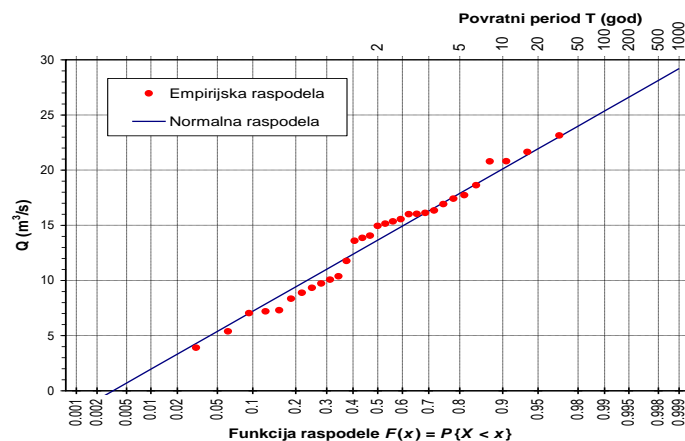
Papir normalne verovatnoće

- “Komerčijalni” papir normalne verovatnoće

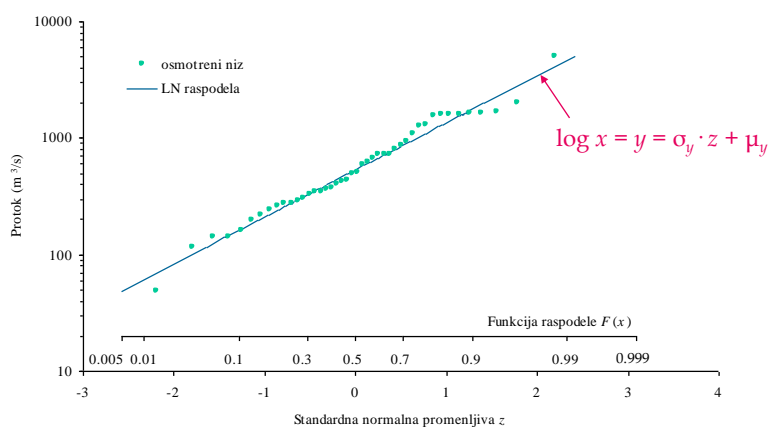
Dijagram normalne verovatnoće

- Ako se tačke empirijske raspodele na papiru normalne verovatnoće grupišu oko prave linije, tada se smatra da normalna raspodela dobro opisuje taj niz

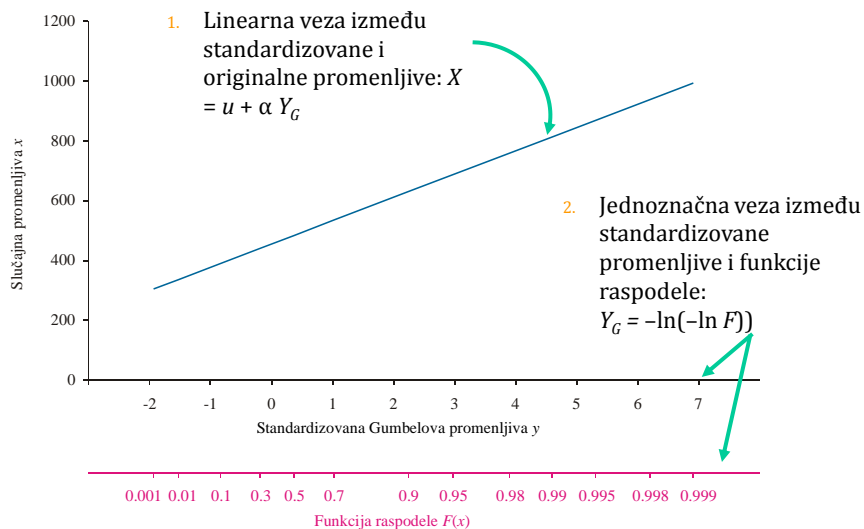

Dijagram log-normalne verovatnoće

- Dijagram normalne verovatnoće sa osom za X u logaritamskoj raspodeli

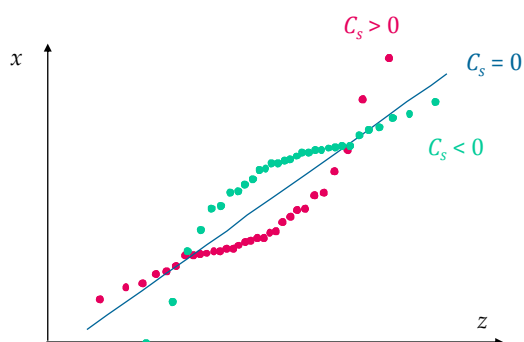

Dijagram Gumbelove verovatnoće

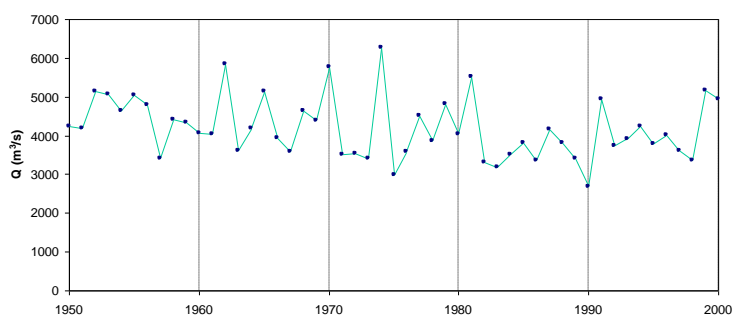
Dijagrami verovatnoće

- Ocena podobnosti raspodele
 - na dijagramu normalne verovatnoće:

Primer

- Sava – Sremska Mitrovica

	originalni niz X	logaritmovani niz $Y = \log X$
broj podataka	51	51
srednja vrednost	4187	3.6147
standardna devijacija	781.3	0.07936
koeficijent varijacije	0.187	0.022
koeficijent asimetrije	0.623	0.196

Primer

■ Proračun parametara raspodela

- Normalna raspodela:

$$\mu = \bar{x} = 4187 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$\sigma = S_x = 781.3 \text{ m}^3/\text{s}$$

- Log-normalna raspodela:

$$\mu_Y = \bar{y} = 3.6147$$

$$\sigma_Y = S_y = 0.07936$$

- Gumbelova raspodela:

$$u = \bar{x} - 0.45 \cdot S_x = 4187 - 0.45 \cdot 781.3 = 3835 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$\alpha = 0.78 \cdot S_x = 0.78 \cdot 781.3 = 609.4 \text{ m}^3/\text{s}$$

	X	Y = log X
broj podataka	51	51
srednja vrednost	4187	3.6147
standardna devijacija	781.3	0.07936
koeficijent asimetrije	0.623	0.196

Primer

■ Proračun parametara raspodela

- Pirson III raspodela:

$$\alpha = \frac{4}{c_{sx}^2} = \frac{4}{0.623^2} = 10.31$$

$$\beta = \frac{S_x \cdot c_{sx}}{2} = \frac{781.3 \cdot 0.623}{2} = 243.3$$

$$\gamma = \bar{x} - \frac{2S_x}{c_{sx}} = 4187 - \frac{2 \cdot 781.3}{0.623} = 1678 \text{ m}^3/\text{s}$$

- Log-Pirson III raspodela:

$$\alpha = \frac{4}{c_{sy}^2} = \frac{4}{0.196^2} = 104.31$$

$$\beta = \frac{S_y \cdot c_{sy}}{2} = \frac{0.07936 \cdot 0.196}{2} = 0.007771$$

$$\gamma = \bar{y} - \frac{2S_y}{c_{sy}} = 3.6147 - \frac{2 \cdot 0.07936}{0.196} = 2.804$$

	X	Y = log X
broj podataka	51	51
srednja vrednost	4187	3.6147
standardna devijacija	781.3	0.07936
koeficijent asimetrije	0.623	0.196

Primer

■ Proračun teorijskih raspodela

- protok za $F(x) = 0.95$

- Normalna raspodela:

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{TAB.XL}} z(0.95) = 1.645$$

$$x = \bar{x} + z \cdot S_x = 4187 + 1.645 \cdot 781.3 = 5472 \text{ m}^3/\text{s}$$

- Log-normalna raspodela:

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{TAB.XL}} z(0.95) = 1.645$$

$$y = \bar{y} + z \cdot S_y = 3.6147 + 1.645 \cdot 0.07936 = 3.74524$$

$$x = 10^y = 5562 \text{ m}^3/\text{s}$$

Primer

■ Proračun teorijskih raspodela

- protok za $F(x) = 0.95$

- Gumbelova raspodela:

$$F_X(x) = 0.95 \rightarrow y(0.95) = -\ln(-\ln 0.95) = 2.970$$

$$x = u + y \cdot \alpha = 3835 + 2.970 \cdot 609.4 = 5645 \text{ m}^3/\text{s}$$

- Pirson III raspodela:

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{TAB}} k_p(F = 0.95, c_{sx} = 0.6) = 1.797, \quad k_p(F = 0.95, c_{sx} = 0.7) = 1.819$$

$$k_p(F = 0.95, c_{sx} = 0.623) = 1.802$$

$$x = \bar{x} + k_p \cdot S_x = 4187 + 1.802 \cdot 781.3 = 5595 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{XL}} \frac{x - \gamma}{\beta} = \text{GAMMAINV}(0.95, 10.311, 1) = 16.098 = u$$

$$x = \gamma + u \cdot \beta = 1678 + 16.098 \cdot 243.3 = 5595 \text{ m}^3/\text{s}$$

Primer

■ Proračun teorijskih raspodela

- protok za $F(x) = 0.95$

- Log-Pirson III raspodela:

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{TAB}} k_p(F = 0.95, c_{sy} = 0.1) = 1.673, \quad k_p(F = 0.95, c_{sy} = 0.2) = 1.700$$

$$k_p(F = 0.95, c_{sy} = 0.196) = 1.699$$

$$y = \bar{y} + k_p \cdot S_y = 3.6147 + 1.699 \cdot 0.07936 = 3.74953$$

$$x = 10^y = 5617 \text{ m}^3/\text{s}$$

$$F_X(x) = 0.95 \xrightarrow{\text{XL}} \frac{y - \gamma}{\beta} = \text{GAMMAINV}(0.95, 104.31, 1) = 121.66 = u$$

$$y = \gamma + u \cdot \beta = 2.8041 + 121.66 \cdot 0.00777 = 5617 \text{ m}^3/\text{s}$$

Primer

■ Sava – Sremska Mitrovica

- Rezultati proračuna kvantila od 95%

Raspodela	Protok sa $F(x) = 0.95$ (m^3/s)
Normalna	5472
Log-normalna	5562
Gumbelova	5645
Pirson III	5595
Log-Pirson 3	5617

Primer

- Sava – Sremska Mitrovica
 - Saglasnost empirijske i teorijske raspodele – test Kolmogorova-Smirnova

D_{\max}				
N	LN	G	P3	LP3
0.088	0.072	0.072	0.065	0.067

D_{kr}				
N	$\alpha = 10\%$	$\alpha = 5\%$	$\alpha = 2\%$	$\alpha = 1\%$
51	0.171	0.190	0.213	0.228

Primer

- Sava – Sremska Mitrovica
 - izbor najbolje raspodele: kontrola osobina raspodela

	originalni niz X	logaritmovani niz $Y = \log X$
broj podataka	51	51
srednja vrednost	4187	3.6147
standardna devijacija	781.3	0.07936
koeficijent varijacije	0.187	0.022
koeficijent asimetrije	0.623	0.196

P3

LP3, možda LN

Primer

- Sava – Sremska Mitrovica
 - izbor najbolje raspodele: saglasnost empirijske i teorijske raspodele

D_{\max}				
N	LN	G	P3	LP3
0.088	0.072	0.072	0.065	0.067

najbolje slaganje

Primer

- Sava – Sremska Mitrovica
 - izbor najbolje raspodele: vizuelna provera na papiru verovatnoće

